

of all, there were hypothetico-deductive method, structural-functional analysis, comparative analysis, hermeneutical methods. We can conclude that the presence of the opposition «mind – emotion» leads to the need to recognize the priority in a particular society primarily emotional or rational type of personality and accordingly – taking this into account when building a strategy for the translation of moral and ethical values. The need to take into account the specifics of the mental characteristics of the Ukrainian ethnos makes it necessary to use as an optimal emotional mechanism an effect on the individual's consciousness – visualization, as one of the manifestations of the artistic-figurative interpretation of philosophical knowledge.

Keywords: artistic cognition, artistic-figurative interpretation, emotion, mind, moral and ethical values, moral knowledge.

* * *

УДК 261.7

Лукашук М. А.,
здобувач, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

Новизна як сутнісна ознака освітніх інновацій

Орієнтуючись на позитивний результат, інновації в освіті мають відповідати критеріям новизни; традиційні підходи можуть лише підтримувати стабільність системи, прорив у майбутнє під силу тільки інновації, сутнісною основою якої є новизна. Яка ж «новизна» освітніх інновацій має бути притаманна нововведенням, щоб отримати бажаний результат? На яку новизну і в якому співвідношенні з традиційними підходами має орієнтуватися освіта, щоб бути ефективною? Зупинимось на цьому у запропонованій статті.

Ключові слова: людина, освіта, новизна, прогрес, культура, інноваційна освіта.

Окрім креативності, ініціативи і творчості як базових показників інноваційних процесів в освіті, філософсько-освітній дискурс також особливий наголос робить на феномені новизни як головному індикаторі інноваційного процесу в освіті. При цьому дослідники зазначають, що новизна є необхідною умовою будь-якої інноваційної дії, але не самоціллю інновації. Тобто новизна є необхідною, але не вона є орієнтиром. Орієнтири освітньої інновації – покращення, вдосконалення навчально-виховного процесу, його поглиблена гуманізація. «Орієнтація на нове, пошук і впровадження нового не є самоціллю педагогічної інноватики. Передусім вона спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу і його результатів вимогам суспільства. А у динамічно змінюваному соціумі це спонукатиме до постійного оновлення змісту і форм навчання та виховання, максимально уважного і водночас критичного ставлення до всього нового. Для педагогічної інноватики вихідними є поняття «нове», «нововведення», «інновація», «новизна», «інноваційний освітній процес», «інноваційна діяльність» [1, с. 356–357]. Новизна при цьому є гармонійною складовою цілісного процесу інноваційної діяльності в освіті. Кожен суб'єкт, що тільки потрапляє в навчально-виховний процес отримує безліч нової інформації, знань, вражень, настанов, контактів тощо. Педагоги ж як суб'єкти інноваційної освіти постійно створюють певну новизну в соціокультурному просторі будь-якого навчального закладу. Сучасна освіта – це не завчання вже існуючого знання, але творення нового у формі нових компетенцій, переконань, світоглядно-ціннісних орієнтирів.

При цьому як педагоги, так і ті, хто навчається, мають добірково, селективно, компетентно ставитися до того, що можна назвати новизною. Важливо не

просто створювати чи видобувати щось нове. Важливо, щоб новий феномен, явище, технологія, знання були корисними як для конкретної особистості, так і для соціуму в цілому. «Новизна лише тоді активно інтегрується з освітнім простором, коли зорієнтована на потреби суспільства та особистості, співвідноситься з науковими досягненнями у певних галузях знань та має відповідний технологічний інструментарій, що дає змогу фахівцям освітньої галузі реалізувати нові ідеї у професійній діяльності. Саме інновація є механізмом перебування всіх освітніх систем, підсистем, моделей, а також здатністю до саморозвитку шляхом інтелектуального вдосконалення, пошуку нових підходів до вирішення проблем, не лише оновлення, а й перетворення нових знань у технології, методології освітнього процесу, що адекватні культурно-суспільним вимогам» [2, с. 4]. Саме в цьому аспекті особливу роль відіграє національна система освіти, яка на експертному, адміністративному, моніторинговому рівні має компетентно та демократично контролювати освітні новації, спрямовуючи їх у русло, яке відповідає загальнонаціональній освітній політиці. При цьому до кожного окремого випадку інноватики важливо ставитися з індивідуальних позицій, оцінювати, наскільки новизна може бути корисною і чи доцільним є її імплементація на широкому освітньому рівні.

Держава не має права обмежувати індивідуальну інноваційну ініціативу. Навіть якщо сьогодні нова ідея здається малоперспективною, її подальша трансформація та втілення може принести неабиякі плоди. Держава має всіляко сприяти на системному рівні інноваційній ініціативі національної педагогічної спільноти. «Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» [3, с. 62]. Саме через недостатню, як нам здається, увагу до системної підтримки педагогічної інноватики в нашій країні не відбувся рішучий перехід до освітніх стандартів нового покоління, не реалізувався процес освітньої модернізації. Новизна, зміна, сутнісний розвиток мають стати ключовими пріоритетами і орієнтирами у подальших керованих і свідомих трансформаціях національної системи освіти України.

Нововведення є нормальним і безумовним станом сучасної інноваційно орієнтованої освіти. Вони не просто приносять користь окремим суб'єктам навчання і виховання, але й здійснюють важливу педагогічну функцію – привчають людину до реальності сучасного світу, в якому зміна і новизна є онтологічними ознаками, без яких не уявляється цивілізаційне буття ХХІ століття. І навчаючись постійно прагнути до нового, адекватно приймаючи новизну та самими створювати нововведення, «суб'єкти освіти виступають як суб'єкти інновації. Практична реалізація суб'єктами інноваційної діяльності виражається в здійсненні інноваційних процесів. Інноваційний характер освітньої діяльності виявляється тоді, коли суб'єкти освіти будь-яким чином взаємодіють з педагогічним нововведенням: освоюють, проектують, розробляють, апробують, упроваджують. Інноваційні аспекти виявляються й у тих випадках, коли елементи новизни присутні в діяльності суб'єктів освіти» [4, с.

38]. Таким чином, новизну можна розглядати як базову умову і головний індикатор інноваційного процесу в освіті. При цьому така новизна може носити різний характер. Вона може виявлятися в розробці нових підручників чи методичних матеріалів, застосуванні нових організаційних чи виховних форм, впровадженні новітніх інформаційних технологій, що роблять освітній процес доступнішим і зручнішим тощо.

В експертному середовищі існує також позиція, що освітня інновація – це не просто привнесення в структуру навчально-виховного процесу якоїсь новизни, але насамперед вдосконалення, зміна культурного простору освіти. Іншими словами, новизна має бути орієнтованою на реальну якісну зміну навчально-виховного процесу, який завдяки її впровадженню стане ефективнішим, пліднішим, доступнішим, більше орієнтованим на конкретні потреби визначених суб'єктів освіти. «Інновація – це, у першу чергу, не те, що є новим, а те, що змінює середовище її впровадження. Таким чином, новизна є лише фактором інноваційності. Найбільше значення має не стільки сама інновація, її природа, скільки результативність її впровадження в конкретне соціальне середовище, її необхідність для розвитку та вдосконалення даного середовища. Таким чином, інноваційну діяльність слід розуміти як діяльність щодо цілеспрямованого вдосконалення навколишнього середовища, а інноваційні процеси – як процеси, що пов'язані зі створенням, освоєнням та розповсюдженням інновацій, як поєднання різноманітних умов (організаційних, управлінських, економічних, соціокультурних тощо) впровадження інновацій» [5, с. 8]. В той же час, навіть не визнаючи сутнісний статус новизни як базового компонента інноваційності, не можна заперечувати того, що саме новизна є головним індикатором інноваційного процесу в освіті. Найпершим критерієм інноваційності тієї чи іншої дії в навчально-виховному процесі є те, що ця дія певним чином відрізняється від традиційних еталонів, а значить, несе елемент оновлення, новизни та творчого нововпровадження.

На системному рівні управління освітою надзвичайно важливим є визначення спрямованості новизни, критеріїв її оцінювання, якісних характеристик, що визначатимуть доцільність чи неприйнятність прийняття конкретних нововведень. Іншими словами, новизна в освіті не може бути стихійною. Нововведення мають обґрунтовуватися, як на науково-парадигмальному і педагогічно-практичному рівні, так і на рівні загальнонаціональної системи управління українською освітою. Освітні (педагогічні) інновації характеризуються новизною, спрямованою, як зазначається у Білій книзі української освіти, «на якісне покращання освітнього процесу і відображаються в удосконалених або нових освітніх системах (дидактичній, виховній, управлінській), складових освітнього процесу (меті, змісті, структурі, формах, методах, засобах, результатах), освітніх технологіях (дидактичних, виховних, управлінських), наукових та науково-методичних розробках, інформаційно-комунікаційній техніці для закладів і установ освіти, а також нормативно-правових документах, що регламентують діяльність навчальних закладів і установ освіти та їх відносини з іншими інституціями» [6]. Таким чином, новизна є актуальним

феноменом буквально в усіх можливих вимірах функціонування національної системи освіти. Багато в чому це зумовлено ще й тим, що за останні два десятиліття в Україні не здійснено багато з необхідних реформ. Сьогодні наша система освіти продовжує перебувати в кризово-трансформаційному стані, що й зумовлює високу актуальність дослідження феномену новизни як головного індикатора інноваційних процесів в освіті.

В контексті вивчення проблематики оцінювання ефективності освітніх інновацій важливими є різноманітні класифікації новизни, яка з'являється в процесі педагогічних, освітніх, навчально-виховних інноваційних дій. В загальному плані, «дослідники концепції нововведень виділяють такі види новизни: абсолютна (принципово невідома новація, відсутність аналогів і прототипів), відносна (місцева, часткова, умовна), псевдоновизна (прагнення зробити не краще, а інакше), дрібні винаходи» [7, с. 231]. Для освітньої сфери найбільш актуальними та ефективними, з нашої точки зору, є другий і четвертий варіант, адже новизна в освіті має обов'язково передбачати і застосування ефективних традиційних практик поряд з інноваційними впровадженнями. Тут важливо також виділяти рівні новизни за принципом того, наскільки кардинально змінюються вже існуючі організаційні, інформаційно-технологічні, навчально-виховні практики, що застосовуються сьогодні в освіті. «Під педагогічними інноваціями розуміють і результат, і фактор, і синонім творчості, і форми організації, види технологій. Новизна може бути: умовною – відоме, але забуте знову використовується; нормативною – оригінальність, відрізняється від інших, які використовуються як норми; суб'єктивною – об'єкт новий лише для даного суб'єкта, навіть суспільства, і зовсім не новий для іншого. Можна виділити три види новизни: рівень конкретизації; рівень доповнення; рівень перетворення» [8, с. 68–69]. В будь-якій освітній інновації завжди присутні всі перераховані рівні, адже, як зазначалося вище, однією з ключових сутнісних ознак інноваційних процесів в освіті є їх багаторівневність, комплексність і системність. Новизна в освіті завжди спрямована і на конкретизацію певних навчально-виховних інструментів, і на їх доповнення, і на перетворення.

З точки зору загального філософсько-освітнього дискурсу важливо підкреслити, що освіта є процесом еволюційним, а отже новизна притаманна їй в якості іманентної складової. Інновації ж в якості «процесуальної новизни» можна визначити як «актуальні, значущі новоутворення, здатні до системної самоорганізації, що виникають на основі різноманіття ініціатив та новизни, стають перспективними для еволюції освіти, позитивно впливають на її розвиток, а також на розвиток мультикультурного освітнього простору» [2, с. 4]. При цьому неможливо обмежити новизну, що привноситься завдяки інновації в систему освіти, певним окремим сегментом навчання, виховання, методичного чи інформаційного забезпечення, організації чи адміністрування. Інновації в освіті завжди несуть потенціал системного оновлення, нехай вони навіть ставлять за мету розвиток особистісних компетенцій суб'єктів навчання і виховання. «Нове в педагогіці – це не лише ідеї, підходи, технології, які ще не використовувались, а й той комплекс елементів або

окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивні засади, дають змогу ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвитку особистості. Новизна в освіті являє собою неперервність трансформації навчального процесу в напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення і забезпечення специфіки формування та розвитку особистості» [1, с. 359]. Таким чином, новизна як головний індикатор інноваційного процесу в освіті є важливим показником як на індивідуально-особистісному, так і на системно-суспільному рівні. Можна сказати, що за своєю сутністю освіта є процесом оновлення як для особистості, так і для суспільства в цілому.

В цьому контексті важливо звернути особливу увагу і провести детальний аналіз сутності інноваційних процесів в освіті як результату органічної взаємодії її (освіти) основних суб'єктів. Суб'єктний вимір освітнього поля в рамках сучасного гуманістичного філософсько-освітнього дискурсу є одним з найважливіших. «Суспільству потрібні творчі фахівці, а це передбачає творче засвоєння сучасних знань. Для цього стає актуальним пошук нових підходів, які б забезпечували необхідний результат освіти майбутнього професіонала, а саме оволодіння навичками навчання і освіти впродовж всього життя. Це неможливо досягти без інноваційної діяльності суб'єктів освіти, організації ефективної самостійної роботи з оволодіння знань. Завдяки освітнім інноваціям створюється інноваційна освіта, і кожним суб'єктом освіти досягаються нові результати, які саме для них мають ціннісне значення» [9, с. 244]. При цьому суб'єктне значення інноваційної діяльності в освіті не просто не суперечить, але й підтримує високий рівень актуальності даних інновацій і для соціуму. Саме через те, що розвиток людини важливий сьогодні і для суспільства, людство отримує сьогодні нову гуманістичну перспективу, яка, здавалося, була повністю втрачена через розвиток споживацької цивілізації.

Саме освіта допомагає кожній людині вирватися з порочного кола споживацького життя і перетворитися на активного суб'єкта творчості, креативності та ініціативності. Фактично, інноваційна освіта перетворюється для людини на екзистенціальний простір свободи і відповідальності. «Суб'єкт в освітньому просторі набуває таких характеристик, як особиста відповідальність за свою освіту в умовах «інформаційного вибуху» і експансії мас-медіа; будує власну ідентичність в умовах «невизначеної», ігрової, віртуальної реальності; розширює діапазон особистісних виборів у сфері самовизначення і відповідальності за них. У такому розумінні суб'єкту в освітньому просторі притаманні свідомо діяльність і свобода як найзагальніші аксіологічні доміанти його буття» [10, с. 97–98]. Інноваційна освіта здатна відіграти справді онтологічну роль в життєвій стратегії кожної людини. Це обов'язково треба враховувати, формулюючи в сучасному філософсько-освітньому дискурсі парадигмальні основи розуміння сутності інноваційних процесів.

При цьому на буттєво-особистісний та світоглядно-аксіологічний рівень людської життєдіяльності чиниться багатовимірний вплив з боку інноваційно-гуманістичної освіти. До того ж такий вплив є не авторитарним, не

нав'язуючим певні цінності чи моделі поведінки, а таким, що тільки сприяє самореалізації особистості в креативно-творчий спосіб. «Спеціалісти виділяють одиничні, модульні й системні інновації, в яких особлива увага звертається на особистісні аспекти взаємовідносин суб'єктів і закладаються важливі основи формування соціальних рис людини. Учителю, впроваджуючи окремий навчальний курс, здійснює одиничні інновації. Вони мають локальний характер і ніяк не пов'язані з іншими нововведеннями в школі. Однак з часом і ці зміни обов'язково приведуть до цілого комплексу інших: з'явиться потреба застосувати нові положення в змісті освіти, удосконалити систему виховної роботи тощо. Тут уже йдеться про модульні інновації, які охоплюють кілька елементів системи. І, нарешті, виникає нагальна потреба змінити всю систему: виховання, технології, управління, тобто мова йде про системні інновації. Вони стали помітним явищем кінця ХХ століття, коли створювалися освітні заклади з інноваційною моделлю розвитку, з чітко вираженою диференціацією профільного характеру» [11, с. 20]. В нашій країні такі зміни все ще залишаються надактуальними, адже наша система освіти ще не переведена повністю на суб'єкт-суб'єктні принципи інноваційно-демократичного, особистісно орієнтованого навчання. Перед українською освітянською спільнотою постає важливе завдання розробити засадничі принципи та реалізувати практичну стратегію масштабного інноваційного оновлення освіти.

Особлива увага в рамках такої стратегії має бути приділена саме суб'єктній складовій. Українські школи і університети вкрай потребують інноваційного підсилення особистісно орієнтованих, суб'єкт-суб'єктних принципів навчання і виховання. На думку провідних експертів, «реалізація моделі гуманістично-орієнтованого управління інноваційними процесами в освітніх закладах визначається такими якісними змінами: більш цілеспрямованим характером управління інноваційними процесами, що набуває ознак особистісної орієнтації; здійснення діагностичної, дослідницької, експериментальної роботи на засадах партнерства, співпраці, співтворчості» [12, с. 17]. Це, на нашу думку і означає, що інноваційний процес в освіті не може розглядатися поза проблематикою результативності і ефективності гармонічної взаємодії ключових суб'єктів навчання і виховання.

При цьому, підкреслюючи значення світоглядно-ціннісних та особистісно-культуротворчих компонентів, не можна залишати поза увагою і педагогічно-технологічні аспекти освітніх інновацій. Саме новітні інноваційні технології (як чисто педагогічні, так і інформаційні) дозволяють повноцінно реалізовувати суб'єктний потенціал творчості, креативності, ініціативи, пізнавальної та вольової активності. «Великого значення в сучасних умовах формування особистісно орієнтованої моделі освіти набуває проблема вивчення сучасних технологій проектування освітніх процесів і систем. Проектування освітніх процесів як особливий варіант організації методичної діяльності передбачає наявність у людини готових концептуально-технологічних схем, які дають абстрактне нормативне описання процесу й результатів відповідної освітньої діяльності. Для організації проектувального мислення особистості необхідно мати набір достатніх мисленневих засобів

і понятійних розрізень у галузі типів і різновидів педагогічних цілей (так званих таксономій освітніх цілей), засобів, способів і можливих шляхів їх досягнення. Однією з загальнонавчаних цінностей у сучасній літературі називають «творче мислення особистості», головною ознакою якого визнають «здатність утворювати нові поєднання ідей для тієї чи іншої мети» [11, с. 21]. В цій точці і поєднуються інноваційна освіта та інноваційна особистість. Остання перетворюється на активно-творчого, креативно-конструюючого елемента першої. Інноваційна ж освіта, в свою чергу забезпечує максимально сприятливі умови для повноцінної самореалізації та саморозвитку інноваційної особистості.

Отже, сутність інноваційних процесів в освіті зрештою фокусується саме на забезпеченні всебічного розвитку інноваційної особистості, яка надзвичайно необхідна для повноцінного розвитку сучасного соціуму. «Орієнтація науки і освіти на інновацію змінює статус особистості, ставить у центр вимогу проголошення і визнання її інноваційності, а також взаємозв'язок освітніх перетворень з новими цінностями, які народжують нову особистість – інноваційну особистість» [13, с. 82]. При чому вона може народжуватися і розвиватися виключно в гармонійному, демократичному, миролюбному, гуманістичному просторі суб'єкт-суб'єктної взаємодії та педагогічної комунікації. «Суб'єкт-суб'єктна взаємодія передбачає діалогічний принцип організації взаємовідносин між відкритими системами – вчителем і учнем, викладачем та студентом, – які передбачають досягнення взаєморозуміння, що реалізується в нових спільних умовах на основі спільної діяльності. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія має своїм змістовним об'єктом життя як найцінніший об'єкт пізнання, а процесуальним об'єктом – діяльність учня (студента) як активну форму приживання ним ставлення до життя. Відповідно, навчально-пізнавальна діяльність у суб'єкт-суб'єктній взаємодії – духовна активність особистості, яка пізнає об'єкти та взаємозв'язок об'єктів світу за допомогою вивчення наукових фактів, адаптованих до віку» [7, с. 76–77].

Список використаних джерел

1. Москалюк А. М. Суть педагогічних інновацій і їх сучасна класифікація / А. М. Москалюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. – Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. – Вип.35. – С.355–359.
2. Петрова Н. М. Реалізація синергетичного підходу в контексті інновацій в освіті / Н. М. Петрова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2014. – №1. – С.3–8.
3. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти / О. А. Дубасенюк // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С.62–91.
4. Грубіч Д. Ю. Педагогічні інновації в освіті: поняття та сутність / Д. Ю. Грубіч // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2011. – Вип.40. – Ч.1. – С.34–39.
5. Марушенко О. А. Становлення інноваційної освіти в Україні. Автореф. дис. ... канд. соціологічних наук. Спец.: 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології / Олег Марушенко. – Харків, 2004. – 22 с.
6. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексєнко, В. М. Аніщенко, В. Г. Кремень та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Інформаційні системи, 2010. – 340 с.
7. Сафонова В. Є. Інноватика та інноваційна здатність системи освіти: економіко-теоретичний аспект / Віра Сафонова // Університетські наукові записки. – 2014. – №4 (52). – С.230–239.
8. Грищенко О. Взаємозв'язок інновацій і педагогічної майстерності викладача у навчальному процесі професійної школи / Ольга Грищенко // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – 2013. – №2. – С.68–73.
9. Ратовська С. В. Теоретичні засади впровадження освітніх інновацій у вищих педагогічних навчальних закладах / Світлана Ратовська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Ялта: РВУЗ КГУ, 2013. – Вип.38, Ч.ІІ. – С.235–246.
10. Панфілова Я. О. Суб'єкт в освіті: класична та некласична парадигми / Я. О. Панфілова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Харків: Право, 2014. – №4 (23). – С.91–99.
11. Аносов І. П. Інновації в галузі антропологічного контексту освіти / І. П. Аносов // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – №2. – С.18–22.
12. Вознюк Л. В. Гуманістичні засади інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: управлінський аспект. Автореф. дис. ... канд. педагогічних наук. Спец.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Лідія Вознюк. – Житомир, 2007. – 22 с.
13. Терещенко Ю. О. Формування інноваційної культури у майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів в процесі педагогічної практики / Ю. О. Терещенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2013. – №5 (264), березень. – Ч.ІІ. – С.82–89.

References

1. Moskaljuk A. M. Sуть pedagogichnyh innovacij i ih suchasna klasyfikacija / A. M. Moskaljuk // Suchasni informacijni tehnologii ta innovacijni metodyky navchannja u pidgotovci fahivciv: metodologija, teorija, dosvid, problemy. Zbirnyk naukovykh prac'. – Kyi'v–Vinnycja: TOV firma «Planer», 2013. – Vyp.35. – S.355–359.
2. Petrova N. M. Realizacija synergetychnogo pidhodu v konteksti innovacij v osviti / N. M. Petrova // Naukovi zapysky Ternopil's'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni Volodymyra Gnatjuka. Serija: Pedagogika. – 2014. – №1. – S.3–8.
3. Dubasjenjuk O. A. Uprovadzhenja osvitnih innovacij v systemi vyshhoi' osvity / O. A. Dubasjenjuk // Innovacii' u vyshhij osviti: teorija, dosvid, perspektivy: monografija / za red. P. Ju. Saucha. – Zhytomyr: Vydavnytstvo ZhDU im. Ivana Franka, 2011. – S.62–91.
4. Grubich D. Ju. Pedagogichni innovacii' v osviti: ponjattja ta sutnist' / D. Ju. Grubich // Pedagogika ta psihologija: Zbirnyk naukovykh prac'. – Harkiv: HNPU im. G. S. Skovorody, 2011. – Vyp.40. – Ch.1. – S.34–39.
5. Marushhenko O. A. Stanovlennja innovacijnoi' osvity v Ukrai'ni. Avtoref. dys. ... kand. sociologichnyh nauk. Spec.: 22.00.04 – special'ni ta galuzjevi sociologii' / Oleg Marushhenko. – Harkiv, 2004. – 22 s.
6. Bila knyga nacional'noi' osvity Ukrai'ny / T. F. Aljeksjejenko, V. M. Anishhenko, V. G. Kremen' ta in.; za zag. red. V. G. Kremenja. – K.: Informacijni systemy, 2010. – 340 s.
7. Safonova V. Je. Innovatyka ta innovacijna zdattnist' systemy osvity: ekonomiko-teoretychnyj aspekt / Vira Safonova // Universytets'ki naukovi zapysky. – 2014. – №4 (52). – S.230–239.
8. Gryshhenko O. Vzajemozv'jazok innovacij i pedagogichnoi' majsterosti vykladacha u navchal'nomu procesi profesijnoi' shkoly / Ol'ga Gryshhenko // Pedagogika i psihologija profesijnoi' osvity: naukovo-metodychnyj zhurnal. – 2013. – №2. – S.68–73.
9. Ratovs'ka S. V. Teoretychni zasady vprovadzhennja osvitnih innovacij u vyshhijh pedagogichnyh navchal'nyh zakladah / Svitlana Ratovs'ka // Problemy suchasnoi' pedagogichnoi' osvity. – Jalta: RVUZ KGU, 2013. – Vyp.38, Ch.II. – S.235–246.
10. Panfilova Ja. O. Sub'jekt v osviti: klasychna ta neklasychna paradygmy / Ja. O. Panfilova // Visnyk Nacional'nogo universytetu «Jurydychna akademija Ukrai'ny imeni Jaroslava Mudrogo». Serija: Filosofija, filosofija prava, politologija, sociologija. – Harkiv: Pravo, 2014. – №4 (23). – S.91–99.
11. Anosov I. P. Innovacii' v galuzi antropologichnogo kontekstu osvity / I. P. Anosov // Naukovi zapysky. Serija «Psihologo-pedagogichni nauky» (Nizhyns'kyj derzhavnyj universytet imeni Mykoly Gogolja). – Nizhyn: NDU im. M. Gogolja, 2014. – №2. – S.18–22.

12. Voznjuk L. V. Gumanistychni zasady innovacijnoi' dijal'nosti zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv: upravlins'kyj aspekt. Avtoref. dys. ... kand. pedagogichnyh nauk. Spec.: 13.00.01 – zagal'na pedagogika ta istorija pedagogiky / Lidija Voznjuk. – Zhytomyr, 2007. – 22 s.

13. Tereshhenko Ju. O. Formuvannja innovacijnoi' kul'tury u majbutnih fahivciv doshkil'nyh navchal'nyh zakladiv v procesi pedagogichnoi' praktyky / Ju. O. Tereshhenko // Visnyk Lugans'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka (pedagogichni nauky). – 2013. – №5 (264), berezen'. – Ch.II. – S.82–89.

Lukashuk M. A., applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Novelty as an essential feature of educational innovation

Focusing on the positive result, innovation in education must meet the criteria of novelty; traditional approaches can only maintain the stability of the system, a breakthrough in the future is only possible through innovation, the essential basis of which is novelty. What kind of «novelty» of educational innovation should be inherent in innovation in order to get the desired result? What kind of novelty and in what relation with traditional approaches should education be oriented to be effective? Let us dwell on this in the proposed article.

Keywords: person, education, novelty, progress, culture, innovative education.

* * *

УДК 301.161

Опанасюк Ю.,

кандидат економічних наук, доцент,
докторант, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

В умовах реформування вітчизняної освіти сучасна філософія освіти повинна звернути особливу увагу на необхідність формування системи інформаційного забезпечення освітніх закладів. Адже кожний заклад освіти є не тільки фактором і об'єктом процесів навчання, виховання, інформатизації, впровадження ініційованих технологій тощо, але й функціональною одиницею галузевого, відомчого, регіонального, державного рівня їх розгортання. Як свідчить освітня практика, саме система інформаційного забезпечення, а не окремі її елементи відіграють істотну, а в багатьох випадках пріоритетну роль в освітньому процесі. Система інформаційного забезпечення здійснює інформаційну підтримку, надає багаточислову статистичну, аналітичну та індексовану інформацію. Водночас стратегія розвитку системи інформаційного забезпечення закладів освіти має полягати у втіленні головної мети – реалізації всебічної інформаційної підтримки освітньо-навчальної і наукової діяльності в Україні на підставі розгортання комплексу організаційних, нормативно-правових, технічних, програмних та інших заходів.

Ключові слова: людина, освіта, інформація, інформаційне забезпечення, освіта.

Активне виділення проблем освіти і педагогічного дискурсу як спеціального предмета філософських досліджень у нашій країні відбувається дуже активно, що пов'язано не тільки зі спробами реформування системи освіти в умовах глобальних процесів, але й з актуалізацією проблем освіти, характерною для соціальної теорії і практики розвинених країн Європи та Північної Америки. До цього, приблизно з 1960–х років, інтерес до проблем освіти в більшій мірі виявляла соціологія, переважно на рівні емпіричних досліджень. Крім цього, як у масовій свідомості, так і у частини наукового співтовариства склалася міцна установка на педагогіку як провідну і практично єдину науку, предметом якої є освіта. Ця установка до останнього часу визначає позицію ряду представників педагогічної науки, яку можна визначити як прагнення до чіткого, «адміністративного» поділу сфер дослідження між

педагогікою і філософією. У той же час простежується явна криза в сфері теоретичної педагогіки як результат:

а) краху авторитарної радянської педагогіки, заснованої на ідеї формування і (або) розвитку педагогічними засобами особистості з заданими параметрами поза обліком соціокультурних реалій; б) автаркції, «самодостатності» вітчизняної педагогічної науки. Зростаючий інтерес теоретичної педагогіки до філософським дослідженням освіти обумовлений не тільки внутрішньою логікою розвитку педагогічного знання, але втратою ціннісних та предметних орієнтирів традиційного.

В основу педагогічних і філософських засновків аналізу освітнього процесу покладено підхід: філософія освіти – це філософська думка в галузі освіти, що припускає певну системність, яка тут, однак, не просто переноситься із загальної філософії, але формується у взаємодії з нею як особливий тип філософської системності. Він знаходиться у відношенні додатковості з першим підходом: у тих випадках, коли завдання соціального і соціологічного аналізу потребують виходу на рівень філософської рефлексії, відповідно до принципу додатковості використовуються дві мови філософського опису: для визначення сутності і динаміки суспільства як особливої сфери реальності і концептуального осмислення освіти як соціального інституту і механізму відтворення соціальної реальності.

Міждисциплінарний синтез передбачає встановлення зв'язків між предметами, методами і категоріальними матрицями різних галузей знань. Зробити це тим більш складно, що більшість сфер знань про освіту, як уже зазначалося, самі перебувають у стадії становлення. Але видається, що соціальна філософія освіти в силу своєї предметно-методологічної специфіки може стати основою трансдисциплінарних досліджень освіти як основи міждисциплінарного синтезу в рамках загальної суспільствознавчої теорії освіти.

Інформатизація освіти у контексті філософсько-освітнього узагальнення процесів педагогічного дискурсу є одночасно і процесом поступових перетворень і інструментом досягнення бажаних цілей і результатів. Заклад освіти як структурний елемент різноманітних соціальних надсистем є агентом і об'єктом процесів інформатизації, ініційованих в цих надсистемах, тобто на галузевому, відомчому, регіональному, державному, світовому рівнях.

З іншого боку, як інструмент, інформатизація може бути свідомо використана для вирішення конкретних завдань вдосконалення освітньої, наукової, господарської, управлінської та іншої діяльності. Вищий заклад освіти за технологією організації своєї діяльності майже нічим не відрізняється від будь-якого закладу освіти іншого профілю, принаймні, в контексті застосування інформаційних технологій. Втім, важливим для побудови випереджальної освіти є усвідомлення галузевого контексту інформатизації, бо ж інформатизація не стоїть на місці.

Практика освіти переконливо свідчить про суттєву, а в багатьох випадках пріоритетну роль системи інформаційного забезпечення як ланки, що зумовлює ефективність роботи суспільних структур. Система інформаційного забезпечення здійснює інформаційну підтримку, надає багаточислову статистичну, аналітичну та довідкову інформацію.